

Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland

 Maastricht University

Researchcentrum voor Onderwijs
en Arbeidsmarkt / ROA

VOORWOORD

Gemeenten zien met de decentralisaties in het sociaal domein meer dan ooit kans de hulp en ondersteuning voor hun inwoners levensbreed aan te pakken. Ze brengen daarvoor samenhang aan in het gevoerde beleid op onder meer de terreinen zorg, onderwijs, werk, wonen. Met de overdracht van taken in het sociaal domein willen gemeenten immers een doel bereiken: zorgen voor een vitale leefomgeving waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen. Inwoners moeten daarbij de ruimte krijgen om dat op hun manier te doen en zelf regie te kunnen nemen over hun leven.

GEZAMENLIJKE AANPAK

En juist voor die eigen regie is het van belang dat inwoners voldoende kunnen lezen, schrijven, rekenen en kunnen omgaan met de computer. Laaggeletterden kunnen zichzelf minder goed redden, doen een groter beroep op gemeentelijke voorzieningen en hebben tegelijk grote moeite om brieven, websites of andere communicatie-middelen van de overheid te begrijpen. In de aanpak van laaggeletterdheid trekken de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Stichting Lezen & Schrijven samen op. Dat doen ze door de kracht en kwaliteit van het lokaal bestuur te verbinden aan de kennis en expertise op het gebied van laaggeletterdheid.

MAATWERK EN EIGEN ACCENTEN

Van 2016 tot en met 2018 wordt deze lokale aanpak uitgevoerd met het ondersteuningsprogramma Taal voor het Leven. Dit ondersteuningsprogramma maakt deel uit van het kabinetsprogramma Tel mee met Taal. Taal voor het Leven ondersteunt gemeenten bij de opbouw van een sterke(re) lokale infrastructuur voor de aanpak van laaggeletterdheid. Ook kan het programma helpen de doelgroep te vinden, hen les te geven en te volgen in de voortgang op taal- en participatieniveau. Hoe dit er precies voor een gemeente uit moet zien, bepaalt de gemeente zelf. De kunst is om te kijken wat er nodig is voor de inwoners van de gemeente. Het draait dus om maatwerk, aansluiting bij de mogelijkheden die de lokale en regionale infrastructuur heeft en biedt. Want ook na het beëindigen van het programma is het van belang dat gemeenten de aanpak behouden om mensen te laten participeren.

INZICHT IN EIGEN SITUATIE

Voor het opzetten van een effectieve aanpak van laaggeletterdheid is het belangrijk te weten wat de omvang van het probleem is en onder welke inwoners het zich voordoet. In deze publicatie vindt u naast lokale cijfers voor gemiddelde geletterdheid en het percentage laaggeletterdheid ook de handvatten om deze cijfers te interpreteren voor uw gemeente. De cijfers zijn ook terug te vinden op waarstaatjegemeente.nl.

VOORWOORD

IEDEREEN KAN MEEDOEN

Graag werken wij met u aan een stevige lokale basis om laaggeletterdheid terug te dringen. Want wie een (online) sollicitatieformulier in kan vullen, kan gemakkelijker een baan vinden. En wie een brief van de gemeente kan lezen, is beter geïnformeerd en weet zich beter te redden in eigen wijk of stad. Zo zorgen we er samen voor dat meer mensen mee kunnen doen in onze maatschappij. Doet u mee?

Jantine Kriens
Voorzitter Directieraad
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Marja van Bijsterveldt
Voorzitter Stichting Lezen & Schrijven

WAT BETEKENEN DE CIJFERS VOOR MIJN GEMEENTE?

De cijfers in deze publicatie geven inzicht in de (laag)geletterdheidscores van uw gemeente. Combineer deze cijfers met andere cijfers die samenhangen met (laag)geletterdheid. Denk daarbij aan cijfers rondom armoede, bijstand, werkloosheid, voortijdig schoolverlaten of gezondheid. Veel cijfers zijn op gemeenteniveau terug te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Ook de cijfers uit deze publicatie zijn hier terug te vinden.

Mijn gemeente heeft een lage score geletterdheid en/of hoog percentage laaggeletterden. Wat kan ik doen om laaggeletterdheid terug te dringen?

Er is een aantal succesfactoren en randvoorwaarden bepalend voor het terugdringen van laaggeletterdheid. De basis voor het bereiken van substantiële aantallen deelnemers bestaat uit een kwalitatieve en brede samenwerking van partnerorganisaties, in combinatie met de inzet van een goed screeningsinstrument om laaggeletterden te herkennen. Benaderingen gericht op specifieke doelgroepen kunnen deze basis vervolgens verbreden (zie ook aanpak op wijkniveau). Een zogenaamd Taalhuis, een laagdrempelig en fysiek punt in de stad, is een goed startpunt zodat mensen in hun buurt terecht kunnen voor advies en informatie (Slim samenwerken loont, 2015).

Een structurele aanpak van laaggeletterdheid bestaat uit een aantal essentiële elementen:

- Ten eerste is het belangrijk dat er vanuit educatie een beleids- en financieel kader voor de aanpak van laaggeletterdheid is.
- Ook is van belang dat de aanpak van laaggeletterdheid aansluit op ontwikkelingen binnen het sociale domein. Laaggeletterden kunnen bijvoorbeeld gevonden worden binnen schuldhulpverlening, jeugdzorg, werk en bijstand en VVE en scholen. Dit kan bijvoorbeeld door een screeningsinstrument als de Taalmeter in te zetten.
- Een volgende stap is het zorgen voor een overzicht van het lokale taalaanbod.
- Samen met belangrijke partners kunt u de taken verdelen en resultaatafspraken maken. Verschillende taken zijn bijvoorbeeld: het opzetten van een Taalhuis, het werven, matchen en opleiden van vrijwilligers en het werven en opleiden van cursisten.
- Tot slot is het belangrijk om de kwaliteit en continuïteit te borgen. Bijvoorbeeld door vrijwilligers te trainen en afspraken met partnerorganisaties door te vertalen naar subsidiebeschikkingen (Slim samenwerken loont, 2015).

Wellicht heeft u met uw gemeente al één of meerdere acties in gang gezet. U draagt dan al bij aan het verminderen van laaggeletterdheid. Het aanpakken van laaggeletterdheid vraagt vaak om een lange adem. Soms duurt het even voor de eerste resultaten zichtbaar zijn. Samen zorgen we ervoor dat het aantal laaggeletterden daalt.

Mijn gemeente heeft een hoge score geletterdheid en/of een laag percentage laaggeletterden. Wat betekent dit voor de aanpak van laaggeletterdheid in mijn gemeente?

Ook bij een laag percentage laaggeletterden zijn er nog altijd heel veel mensen in uw gemeente die bijvoorbeeld moeite hebben met het digitaal aanvragen van een paspoort, het schrijven van een sollicitatiebrief of het lezen van een brief van de gemeente. Blijvende inzet is nodig om laaggeletterdheid structureel aan te pakken en te voorkomen dat de groep niet (weer) gaat groeien. We weten dat laaggeletterden alleen bereikt worden als er een structureel lokaal netwerk is, waarin verschillende partners voor een langere periode samenwerken. Uit onderzoek van Universiteit Maastricht blijkt dat een mix van docenten, getrainde vrijwilligers en passend lesmateriaal zorgt voor kwaliteit, waardoor cursisten sociaal actiever worden en hun taalniveau stijgt.

Daarnaast is het belangrijk om te weten hoe laaggeletterden gevonden kunnen worden en waar zij wonen. Zo kan het zijn dat in uw gemeente laaggeletterden meer gecentreerd wonen en dat een aanpak op wijkniveau meer geschikt is dan een brede gemeente aanpak.

RISICOFACTOREN LAAGGELETERDHEID

Een exact percentage op het niveau van wijken of (dorps)kernen is niet te geven. Dit komt omdat de aantallen in de analyse dan te klein worden om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Wel is een aantal risicofactoren te onderscheiden die sterk samenhangen met laaggeletterdheid. Op plekken waar deze risicofactoren samenkomen, is het te verwachten dat er meer laaggeletterden wonen en dus te bereiken zijn. Als u deze risicofactoren in kaart brengt kunt u bepalen op welke wijk of kern u gaat inzetten.

1. Opleidingsniveau: opleidingsniveau is een risico indicator voor laaggeletterdheid. Bij mensen met een laag opleidingsniveau komt laaggeletterdheid veel vaker voor dan bij mensen met een hoog opleidingsniveau.
2. Leeftijd: laaggeletterdheid komt vaker voor in hogere leeftijdsgroepen. Dit komt enerzijds door verlies van vaardigheden en anderzijds door beperktere scholing op jonge leeftijd. Hoe meer ouderen er wonen, des te noodzakelijker een aanpak van laaggeletterdheid. De cijfers uit deze publicatie gaan over de beroepsbevolking (tussen 16 en 65 jaar).
3. Soort opleiding: laaggeletterdheid komt veel vaker voor bij mensen met een beroepsopleiding (bijvoorbeeld mbo) dan bij mensen met een algemene opleiding (bijvoorbeeld havo/vwo).
4. Arbeidsmarktstatus: laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die geen werk hebben. Bij studenten en fulltime werkenden komt laaggeletterdheid minder vaak voor.
5. Beroep: laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die een beroep hebben met een lage sociale status, zoals ongeschoold werk of fabrieksarbeid.
6. Migratiestatus: bij allochtonen komt vooral bij de 1e generatie laaggeletterdheid veel voor. Een andere risicogroep zijn allochtone jongeren in de 2e of 3e generatie.

Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland

Ineke Bijlsma¹, Jan van den Brakel², Rolf van der Velden¹ en Jim Allen¹

¹ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Universiteit Maastricht

² Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Maastricht

INLEIDING

Laaggeletterdheid is een maatschappelijk probleem, omdat laaggeletterden minder vaak werk hebben, minder vaak maatschappelijk actief zijn, een slechtere gezondheid hebben en vaker in armoede leven. Laaggeletterden zijn volwassenen die slechts een basale vorm van geletterdheid hebben, maar ook personen die moeite hebben met het begrijpen en toepassen van relatief eenvoudige taalopdrachten. Om inzicht te krijgen in de regionale spreiding van geletterdheid is het belangrijk om cijfers te hebben op een zo gedetailleerd mogelijk niveau, bij voorkeur op het niveau van gemeenten. De reden is dat het beleid om laaggeletterdheid te bestrijden ook vaak op gemeentelijk niveau plaatsvindt.

Een manier om dit te doen is om naar de daadwerkelijke data van gemeenten uit het PIAAC-onderzoek te kijken. Binnen het internationale PIAAC-onderzoek (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) wordt een schatting gemaakt van de geletterdheid van volwassenen tussen 16 en 65 jaar in 24 landen, waaronder Nederland. Geletterdheid wordt gemeten op een schaal van 0 (laagste geletterdheid) tot 500 (hoogste geletterdheid) punten. De gemiddelde geletterdheid voor Nederland bedraagt 284 punten en Nederland staat daarmee op een 3e plaats achter Japan en Finland. Voor Nederland bedraagt het percentage laaggeletterden 11,9% (dat zijn mensen met een score 225 punten of lager).¹

Er hebben ruim 5.000 Nederlandse respondenten deelgenomen aan het PIAAC-onderzoek. Zouden we de cijfers naar gemeenteniveau uitsplitsen, dan zouden veel gemeenten minder dan twintig respondenten hebben. Dit is een te klein aantal om valide uitspraken over (laag) geletterdheid op gemeenteniveau te kunnen doen. Om deze reden is er voor deze publicatie gekozen om een speciale techniek te gebruiken, namelijk de zogenaamde “klein domein-schattingen”. Op deze wijze komen we tot meer betrouwbare en robuuste schattingen per gebied. Om de betrouwbaarheid verder te verhogen voegen we bovendien gemeenten met minder dan 40.000 inwoners samen tot gemeenteclusters om genoeg observaties per gemeente te garanderen.

¹ Voor meer informatie, zie M. Buisman, J. Allen, D. Fouarge, W. Houtkoop, R. van der Velden (2013), PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven. Resultaten van de Nederlandse survey 2012, Den Bosch/Maastricht: ECBO/ROA.

METHODE: KLEINEDOMEINSCHATTERS

De techniek van kleinedomeinschatters wordt door het CBS en andere statistische bureaus gebruikt om voor eenheden met weinig data (bijvoorbeeld een regio of een wijk) tot meer robuuste schattingen te komen. Zo wordt bijvoorbeeld de werkloosheid per gemeente geschat op basis van deze techniek.

De methode maakt gebruik van het feit dat geletterdheid in de populatie sterk samenhangt met kenmerken als opleidingsniveau, leeftijd en arbeidsmarktstatus. Deze kenmerken kunnen vrij gedetailleerd per gemeente worden geschat op basis van andere databronnen of zijn exact bekend uit registers. Vervolgens wordt de informatie gebruikt om via een model een 'synthetische' schatting van de geletterdheid per gemeente te maken, waarbij regionale geletterdheid wordt geschat op basis van de verdeling van zulke kenmerken over gemeenten.

Naast deze synthetische schatting, wordt de schatting op basis van de PIAAC data (de 'directe' schatter) berekend. Met beide schattingen samen komen we tot een overall schatting van de geletterdheid. Hierbij wordt de uitkomst gewogen op basis van de onzekerheid in beide componenten. Bij gemeenten waarin veel PIAAC-respondenten wonen, wordt de totale score meer bepaald door de direct waargenomen scores van de PIAAC-respondenten dan bij gemeenten waarin weinig PIAAC-respondenten wonen. De einduitkomst is dus een gewogen som van 'directe' en 'synthetische' voorspellers.

Het model waarmee wordt geschat heet het hiërarchisch Bayesiaans multilevel model.² De cijfers per gemeente worden voor deze publicatie gepresenteerd in categorieën en niet in exacte cijfers, om schijnexactheid te voorkomen.³

Het is belangrijk om te beseffen dat de gebruikte methode veel betrouwbaarder is dan het extrapoleren van gemiddelde cijfers voor bepaalde bevolkings-categorieën uit PIAAC naar bijvoorbeeld registercijfers van gemeenten. Ten eerste zijn in registerdata de belangrijkste voorspellers van geletterdheid, zoals opleiding en beroep, niet of niet volledig aanwezig. Deze worden voor de bevolking als geheel alleen nauwkeurig gemeten in de Enquête Beroepsbevolking.⁴ Ten tweede, kunnen bij extrapolatie van gemiddelden fouten optreden die zowel een overschatting als onderschatting van geletterdheid kunnen opleveren en ten onrechte schijnexactheid suggereren. De techniek van kleinedomeinschatters wordt dan ook door statistische bureaus beschouwd als de meest betrouwbare en robuuste wijze om detaillering van regionale cijfers mogelijk te maken.

² Voor meer informatie, zie de binnenkort te verschijnen publicatie: Bijlsma, Van den Brakel, Van der Velden en Allen (2015), Estimating literacy at the regional level, Technical Report, Maastricht: ROA. De schattingen voor de gemiddelde score zijn gebaseerd op zogeheten unit-level modellen. De schattingen van het percentage laaggeletterden zijn gebaseerd op een area-level model.

³ De afzonderlijke puntschattingen zijn op aanvraag beschikbaar bij de auteurs.

⁴ Het opleidingsregister van het CBS is vooralsnog niet goed bruikbaar, omdat die vooral gevuld is voor jongeren en/of personen met een hoge opleiding. Het probleem van laaggeletterdheid concentreert zich echter met name bij laagopgeleide ouderen.

DATA

Zoals aangegeven, hebben we naast de data van PIAAC aanvullende data gebruikt om per gemeente de verdeling van achtergrondkenmerken te schatten. Er is gekozen om de jaren 2010 tot en met 2012 te gebruiken van de Enquête Beroepsbevolking (EBB).⁵ Ten eerste bevat de EBB voldoende observaties om op gemeenteniveau nauwkeurige data te kunnen verzamelen, en ten tweede sluiten de resultaten van PIAAC goed aan op de indicatoren die in de EBB worden gemeten.

De volgende kenmerken zijn gebruikt als voorspeller:

- geslacht
- leeftijd (zowel lineair als kwadratisch)
- opleidingsniveau
- opleidingsrichting
- beroeps- versus algemeen onderwijs
- arbeidsmarktstatus (student, zelfstandige, voltijdwerkend employee, deeltijdwerkend employee en buiten de beroepsbevolking)
- sociale status van het beroep
- migratiestatus (autochtoon, 1^e of 2^e generatie allochtoon)

Er is tevens een aantal interactietermen opgenomen van een deel van deze kenmerken met leeftijd en aantal jaren scholing.⁶ Dat is nodig omdat bijvoorbeeld het effect van geslacht of opleidingsniveau anders is voor jongeren dan voor ouderen en het effect van bijvoorbeeld migratiestatus anders is voor laagopgeleiden dan voor hoogopgeleiden.

MAATSTAVEN VAN GELETTERDHEID

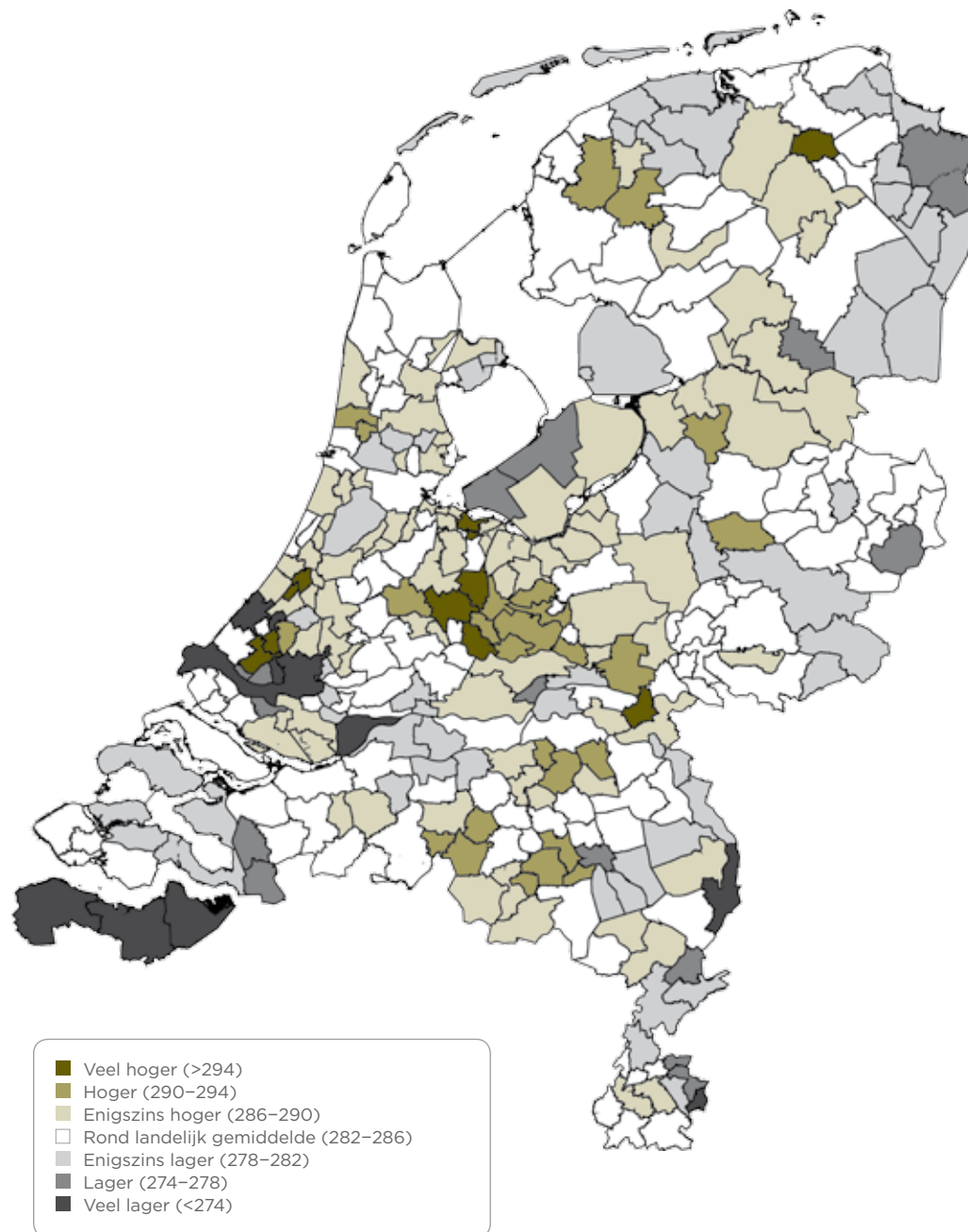
Voor geletterdheid worden twee verschillende maatstaven gebruikt.

De eerste maatstaf is de **gemiddelde score van geletterdheid** per gemeente. De gemiddelde geletterdheid voor Nederland bedraagt 284 punten. Om enig gevoel te krijgen hoe groot de verschillen tussen gemeenten zijn is het goed om te weten dat de gemiddelde score van 16-34 jarigen zonder enig diploma 266 punten bedraagt. Onder degenen met een vmbo-opleiding bedraagt die gemiddeld 275, bij degenen met een mbo-opleiding 286, bij degenen met een havo/vwo-opleiding 318, bij degenen met een hbo-opleiding 317 en bij degenen met een wo-opleiding gemiddeld 334 punten.

Voorbeelden van een gemeente met een hoge gemiddelde geletterdheid zijn universiteitssteden zoals Utrecht of Leiden, maar ook gemeenten als Houten en Bussum/Naarden. Hier bedraagt de gemiddelde geletterdheid meer dan 294 punten, dus tussen het mbo- en hbo-gemiddelde in. Gemeenten met een zeer lage gemiddelde geletterdheid zijn bijvoorbeeld Schiedam of Kerkrade, waar de gemiddelde geletterdheid lager dan 274 punten is, dus onder vmbo-niveau. De maatstaf van de gemiddelde score van geletterdheid gaat nadrukkelijk uit van gemiddelden.

⁵ De meting van PIAAC heeft in de periode augustus 2011 tot en met mei 2012 plaatsgevonden. We hebben ervoor gekozen de jaargangen van de EBB te selecteren die rondom deze periode liggen. We maken geen gebruik van de latere jaargangen van de EBB omdat de vraagstelling voor een aantal belangrijke variabelen zoals opleiding en beroep in 2013 is veranderd en daarom niet helemaal vergelijkbaar is met die van 2012 en daarvoor.

⁶ Het gaat om de interactie van geslacht, arbeidsmarktstatus, opleidingsniveau en beroeps- versus algemeen onderwijs met leeftijd en om de interactie van migratiestatus en sociale status van beroep met opleidingsniveau.

Figuur 1. Gemiddelde geletterdheid per gemeente^(*)

^(*) De rechtergrens bij de onderscheiden categorieën is telkens inclusief; dus 290-294 betekent hoger dan 290,0 tot en met 294,0.

Dat betekent dat er in een gemeente met een gemiddelde geletterdheid, rond de 284 punten, zowel een grote groep mensen met een lage score van geletterdheid kan wonen, samen met een grote groep mensen met een hoge score van geletterdheid.

De tweede maatstaf betreft het **percentage laaggeletterden** per gemeente. Onder laaggeletterd verstaan we iedereen met een score van 225 of lager. Deze maatstaf geeft aan wat het percentage laaggeletterden in de bevolking in de leeftijd van 16 tot 65 jaar. Boven de 65 jaar zijn geen valide gegevens beschikbaar, maar de verwachting is dat het percentage laaggeletterden in deze leeftijdsgroep stijgt.

De twee maatstaven zeggen beiden wat anders, vaak is er een verband, maar dit hoeft niet altijd. Het zou kunnen dat in een gemeente relatief veel hoogopgeleiden wonen, wat zorgt voor een hoge gemiddelde geletterdheid in die gemeenten. Binnen diezelfde gemeente kan daar echter een grote groep laaggeletterden tegenover staan, wat zorgt voor een hoog percentage laaggeletterden. Een voorbeeld hiervan is Amsterdam die een gemiddelde geletterdheid heeft (tussen 282 en 286), maar ook een hoog aantal laaggeletterden (meer dan 16%). Dat Amsterdam alsnog een gemiddelde geletterdheid heeft, komt omdat er ook veel hoogopgeleiden (bv. studenten) wonen. Andersom kan ook. In een gemeente met relatief veel laagopgeleiden is de gemiddelde geletterdheid laag. De groep die echt laaggeletterd is hoeft echter niet per se groot te zijn, als veel mensen boven de grens van 225 punten zitten.

In de meeste gevallen zullen de twee scores redelijk dicht bij elkaar liggen. Dit is alleen niet altijd het geval. Het aantal laaggeletterden en de gemiddelde geletterdheid in een gemeente kunnen soms flink afwijken. Dat komt omdat beide maatstaven feitelijk iets anders meten, zodat twee gemeenten met een gelijke score voor gemiddelde geletterdheid, toch een ander percentage laaggeletterdheid hebben. Enkele voorbeelden:

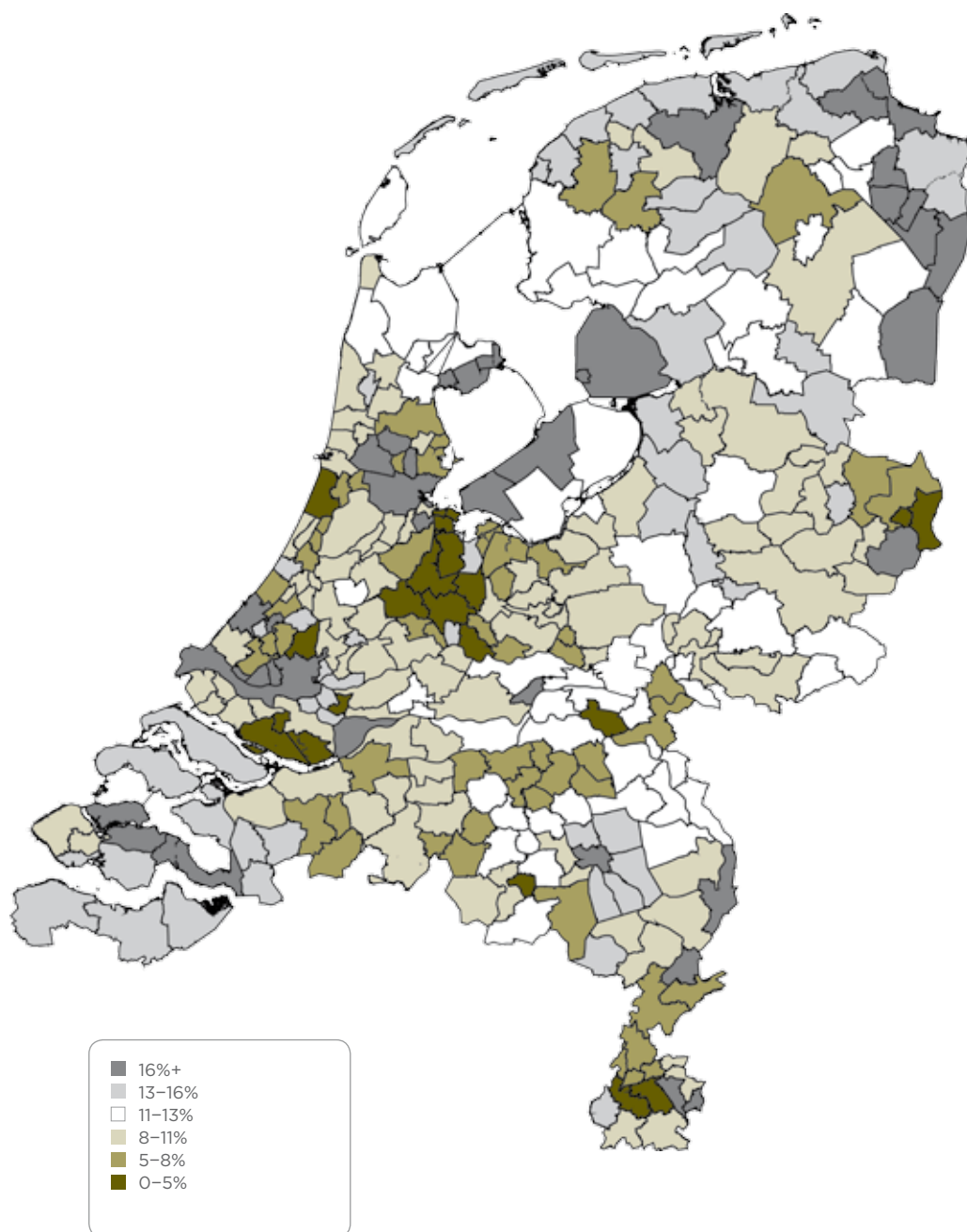
- Gemeenten zoals Utrecht en De Bilt hebben een zeer hoge gemiddelde geletterdheid (meer dan 294 punten), met een laag percentage laaggeletterden van 0-5%. Dat wil overigens niet zeggen dat de absolute aantallen laaggeletterden in een zo'n gemeenten niet alsnog hoog zijn.
- Ook zijn er juist gemeenten waar het gemiddelde ook hoog of zeer hoog is, zoals Eindhoven (tussen 290 en 294 punten) en Nijmegen (meer dan 294 punten), terwijl daar het percentage laaggeletterden gemiddeld is (11-13%).
- In Schiedam is de gemiddelde geletterdheid erg laag (lager dan 274 punten) en zie je een hoog percentage laaggeletterdheid, 16% of hoger.
- Spijkenisse heeft een relatief laag percentage laaggeletterden (tussen de 8 en 11%), ondanks een relatief lage gemiddelde geletterdheid (tussen de 274 en 278 punten). Hetzelfde geldt voor Sittard-Geleen dat een enigszins lage gemiddelde geletterdheid (tussen 278 en 282 punten) combineert met een laag percentage laaggeletterden (tussen de 5 en 8%)

INDELING IN GEMEENTEN

Voor de indeling in gemeenten is gekozen voor de gemeentelijke indeling volgens het CBS uit 2012, het jaar waarin PIAAC is gemeten. Zoals eerder aangegeven: gemeenten met minder dan 40.000 inwoners zijn samengenomen tot gemeentecusters om genoeg observaties per gemeente te garanderen. Er is alleen geclusterd met andere gemeenten die binnen hetzelfde COROP-gebied⁷ liggen.

⁷ Nederland is ingedeeld in 40 COROP-gebieden die bestaan uit meerdere aangrenzende gemeenten. De indeling in COROP-gebieden is een regionaal niveau tussen provincies en gemeenten in. Het CBS gebruikt de indeling voor regionaal onderzoek.

Figuur 2. Percentage laaggeletterden per gemeente

INTERPRETEREN VAN DE RESULTATEN

De scores van de kaart komen overeen met de schaal die is gebruikt om in het PIAAC-onderzoek geletterdheid te meten. Er is voor gekozen om gemeenten met een score rond het gemiddelde wit te kleuren. Verder geeft een blauwe tint aan dat het een relatief slechtere score betreft dan het gemiddelde en een gouden tint een relatief betere score.

Belangrijk bij het interpreteren van de resultaten is de aanname dat factoren die op nationaal niveau met geletterdheid samenhangen dat ook doen op gemeenteniveau. Dit betekent bijvoorbeeld dat is aangenomen dat het landelijk effect van opleidingsniveau in elke gemeente hetzelfde is.⁸ Dat hoeft natuurlijk niet altijd het geval te zijn en er kunnen lokale omstandigheden zijn die leiden tot een hogere of lagere geletterdheid dan hier is geschat. Het is daarom verstandig om de resultaten niet te beschouwen als een strikte rangschikking van gemeenten, maar als de beste schatting die we kunnen maken op basis van de huidige beschikbare data. De kaart geeft daarmee een goed beeld van gebieden in Nederland met meer of minder laaggeletterden.

Bij de bepaling van het percentage laaggeletterden of de gemiddelde geletterdheid per gemeente gaat het om schattingen. De gemeenten hebben scores in categorieën, variërend van 'veel lager dan gemiddeld' tot 'veel hoger dan gemiddeld' gekregen, om schijnexactheid te voorkomen. Bovendien hebben we voor het absolute aantal laaggeletterden in een gemeente het 90% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. Voor een gemeente als Leeuwarden ligt bijvoorbeeld het aantal laaggeletterden met 90% zekerheid tussen de 8.800 en 10.300. Voor de meeste gemeenten is die variatie vrij beperkt, maar soms is die ook groter.⁹ Dat betekent dat een gemeente in werkelijkheid ook kan afwijken van de categorie die nu geschat is. Dat neemt niet weg dat de geschatte scores de beste voorspellers zijn van de gemiddelde geletterdheid in een gemeente of het percentage laaggeletterden op basis van de huidige beschikbare data.

MEER INFORMATIE?

Voor technische informatie verwijzen we naar het binnenkort te verschijnen technisch werkdocument (Bijlsma, Van den Brakel, Van der Velden en Allen, Estimating literacy at the regional level, Maastricht ROA). Voor technische vragen kunt u contact opnemen met Ineke Bijlsma (I.Bijlsma@Maastrichtuniversity.nl) of Rolf van der Velden (R.vanderVelden@Maastrichtuniversity.nl) van het ROA.

⁸ Er is op zich weinig reden om aan te nemen dat de relatie tussen achtergrondkenmerken en geletterdheid op gemeenteniveau significant zal verschillen van die op nationaal niveau. Het is echter niet uit te sluiten dat lokale bijzondere omstandigheden leiden tot een hogere of lagere geletterdheid. Dat zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn bij gemeenten in achterstandsgebieden.

⁹ Voor sommige gemeenten, zoals Utrecht en Groningen is het interval relatief groot. Dat komt omdat de standaardfout waarmee het percentage laaggeletterden in die gemeenten wordt geschat relatief groot is. Dat kan komen door de aanwezigheid van een relatief grote groep mensen waarbij sprake is van grote variatie in geletterdheid.

Tabel 1. Gemiddelde geletterdheid en percentage laaggeletterden per provincie

	Laaggeletterdheid (in %)		Geletterdheid	
	Score	Typering	Score	Typering
Provincie Groningen	12,4	Gemiddeld (11-13%)	283,9	Gemiddeld (282-286)
Provincie Friesland	13,0	Gemiddeld (11-13%)	284,5	Gemiddeld (282-286)
Provincie Drenthe	12,3	Gemiddeld (11-13%)	283,3	Gemiddeld (282-286)
Provincie Overijssel	11,2	Gemiddeld (11-13%)	284,8	Gemiddeld (282-286)
Provincie Flevoland	15,6	Enigszins hoger (13-16%)	280,4	Enigszins lager (278-282)
Provincie Gelderland	10,6	Enigszins lager (8-11%)	285,2	Gemiddeld (282-286)
Provincie Utrecht	6,4	Lager (5-8%)	289,7	Enigszins hoger (286-290)
Provincie Noord-Holland	12,0	Gemiddeld (11-13%)	285,7	Gemiddeld (282-286)
Provincie Zuid-Holland	15,7	Enigszins hoger (13-16%)	283,3	Gemiddeld (282-286)
Provincie Zeeland	13,8	Enigszins hoger (13-16%)	280,2	Enigszins lager (278-282)
Provincie Noord-Brabant	10,5	Enigszins lager (8-11%)	285,2	Gemiddeld (282-286)
Provincie Limburg	12,3	Gemiddeld (11-13%)	280,8	Enigszins lager (278-282)

Tabel 2. Gemiddelde geletterdheid en percentage geletterden per gemeente

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE GRONINGEN					
Bellingwedde/Oldambt	Lager (274-278)	13-16%	3900	4800	31000
Menterwolde/Pekela/Veendam	Enigszins lager (278-282)	16+%	5500	6600	35000
Stadskanaal/Vlagtwedde	Enigszins lager (278-282)	16+%	4700	5700	31000
Appingedam/Delfzijl/Loppersum	Enigszins lager (278-282)	16+%	4700	5500	31000
Bedum/De Marne/Eemsmond/Ten Boer/Winum	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	4700	5700	38000
Grootegast/Leek/Marum/Zuidhorn	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	3000	3900	39000
Haren/Hoogezand-Sappemeer/Slochteren	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	4400	5300	43000
Groningen	Veel hoger (>294)	8-11%	11500	16800	147000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE FRIESLAND					
Ameland/Dongeradeel/Ferwerderadiel/Schiermonnikoog/Terschelling/Vlieland	Enigszins lager (278-282)	13-16%	3500	4400	28000
Leeuwarderadeel/Tytsjerksteradiel	Enigszins lager (278-282)	8-11%	2400	3000	27000
Leeuwarden	Enigszins hoger (286-290)	13-16%	8800	10300	66000
Achtkarspelen/Dantumadiel/Kollumerland Ca	Enigszins lager (278-282)	16+%	5800	6800	39000
Franekeradeel/Harlingen/Het Bildt	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3800	4500	30000
Boarnsterhim/Littenseradiel/Menameradiel	Hoger (290-294)	5-8%	1500	2400	28000
Gaasterlan-Sleat/Lemsterland/Sudwest Fryslan	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	7100	8500	67000
Heerenveen	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	2900	3700	28000
Smallingerland	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	4800	6000	35000
Skarsterlan/Weststelling+B29werf	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3600	4500	34000
Ooststellingwerf/Opsterland	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	4800	5700	36000
PROVINCIE DRENTHE					
Aa en Hunze/Midden-Drenthe	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3200	4200	38000
Noordenveld/Tynaarlo	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1900	2900	39000
Assen	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	4700	5900	44000
Borger-Odoorn/Coevorden	Enigszins lager (278-282)	11-13%	4300	5300	39000
Emmen	Enigszins lager (278-282)	16+%	11000	12900	71000
Hoogeveen	Lager (274-278)	13-16%	4500	5500	35000
De Wolden/Meppel/Westerveld	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	4800	5800	48000
PROVINCIE OVERIJSEL					
Zwolle	Hoger (290-294)	8-11%	7300	9500	82000
Hardenberg	Enigszins hoger (286-290)	13-16%	4700	5700	38000
Kampen	Enigszins hoger (286-290)	13-16%	4400	5400	33000
Steenwijkerland	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3600	4300	27000
Dalfsen/Ommen/Staphorst/Zwartewaterland	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	4200	5300	53000
Olst-Wijhe/Raalte	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3400	4500	35000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE OVERIJSEL					
Deventer	Hoger (290-294)	8-11%	4700	6400	66000
Almelo	Enigszins lager (278-282)	13-16%	6900	8200	47000
Hengelo	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4000	5400	53000
Enschede	Lager (274-278)	16+%	16700	19600	108000
Borne/Dinkelland/Tubbergen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	2900	4000	44000
Losser/Oldenzaal	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	0-5%	1000	1900	35000
Hellendoorn/Twenterand	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4100	5300	45000
Haaksbergen/Hof van Twente	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2600	3600	37000
Rijssen-Holten/Wierden	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3300	4300	39000

PROVINCIE GELDERLAND

Ede/Wageningen	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	8100	10700	97000
Apeldoorn	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	11700	13800	102000
Barneveld/Scherpenzeel	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3800	4900	40000
Harderwijk	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	3200	4400	30000
Nijkerk	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1700	2400	26000
Epe/Voorst	Enigszins lager (278-282)	13-16%	4200	5200	36000
Hatterem/Heerde/Oldebroek	Enigszins lager (278-282)	13-16%	4000	4900	34000
Elburg/Nunspeet	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2500	3400	31000
Ermelo/Putten	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	3000	3900	32000
Berkelland/Lochem	Enigszins lager (278-282)	8-11%	3600	5100	48000
Zutphen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	4400	5200	31000
Doetinchem	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2900	3900	37000
Bronckhorst/Brummen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3900	4900	37000
Montferland/Oude IJsselstreek	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3600	4800	48000
Aalten/Oost Gelre/Winterswijk	Enigszins lager (278-282)	11-13%	5500	7000	55000
Arnhem	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	12000	14900	105000
Nijmegen	Veel hoger (>294)	11-13%	12500	15600	118000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE GELDERLAND					
Wijchen	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	500	1300	27000
Rheden/Rozendaal	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2400	3400	27000
Lingewaard	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	1500	2300	30000
Overbetuwe/Renkum	Hoger (290-294)	0-5%	0	700	49000
Doesburg/Zevenaar	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2200	2900	28000
Groesbeek/Heumen/Millingen aan de Rijn/Ubbergen	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	2000	2900	32000
Beuningen/Druten	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3200	4000	29000
Duiven/Rijnwaarden/Westervoort	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3800	4700	35000
Tiel	Lager (274-278)	16+%	4700	5500	28000
Buren/Culemborg	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	3400	4400	35000
Maasdriel/Zaltbommel	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3700	4600	33000
Geldermalsen/Lingewaal/Neerijnen	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2400	3200	32000
Neder-Betuwe/West Maas en Waal	Enigszins lager (278-282)	11-13%	3100	3800	27000
PROVINCIE FLEVOLAND					
Dronten/Zeevolde	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	4000	5100	41000
Noordoostpolder/Urk	Enigszins lager (278-282)	16+%	6200	7300	42000
Lelystad	Lager (274-278)	16+%	7900	8800	51000
Almere	Lager (274-278)	16+%	20900	24700	137000
PROVINCIE UTRECHT					
De Bilt	Veel hoger (>294)	0-5%	800	1500	26000
De Ronde Venen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	1900	2600	28000
Soest	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1300	2000	29000
Utrechtse Heuvelrug	Hoger (290-294)	8-11%	2400	3200	29000
Houten	Veel hoger (>294)	0-5%	1000	1900	33000
Woerden	Hoger (290-294)	0-5%	500	1300	33000
Nieuwegein	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	5100	6300	42000
Zeist	Hoger (290-294)	8-11%	3600	4700	39000
Veenendaal	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	2700	3800	41000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE UTRECHT					
Stichtse Vecht	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	700	1800	42000
Amersfoort	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	7300	9000	99000
Utrecht	Veel hoger (>294)	0-5%	4200	11100	230000
Baarn/Bunschoten/Eemnes	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1300	2200	34000
Leusden/Renswoude/Woudenberg	Hoger (290-294)	8-11%	2700	3500	29000
Bunnik/Rhemen/Wijk bij Duurstede	Hoger (290-294)	5-8%	2000	3000	36000
Ijsselstein/Montfoort	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1900	2800	32000
Lopik/Oudewater/Vianen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2000	2700	29000

PROVINCIE NOORD-HOLLAND

Koggenland/Medemblik	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	4300	5400	43000
Hollands Kroon/Opmeer/Texel	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	5300	6600	47000
Schagen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	2800	3700	30000
Den Helder	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3400	4600	38000
Hoorn	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	16+%	7900	9100	48000
Drechterland/Enkhuizen/Stede Broec	Enigszins lager (278-282)	16+%	7600	8700	39000
Heerhugowaard/Langedijk/Schermer	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4300	5800	56000
Alkmaar	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	7700	9000	64000
Bergen NH/Heiloo	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2000	3200	32000
Velsen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3600	4500	44000
Beverwijk/Heemskerk	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4800	6200	52000
Castricum/Uitgeest	Hoger (290-294)	8-11%	2200	3000	30000
Haarlem/Haarlemmerliede Ca	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	6900	9800	106000
Bloemendaal/Heemstede/Zandvoort	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	800	1800	38000
Wormerland/Zaanstad	Enigszins lager (278-282)	16+%	16700	18600	108000
Purmerend	Enigszins lager (278-282)	8-11%	4900	6300	53000
Amstelveen/Diemen/Ouder-Amstel	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	7000	9100	79000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE NOORD-HOLLAND					
Haarlemmermeer	Enigszins lager (278-282)	8-11%	8400	11000	96000
Amsterdam	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	16+%	85800	101600	583000
Beemster/Edam-Volendam/Graft-De Rijk/Landsmeer/Oostzaan/Waterland/Zeevang	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	2400	3700	49000
Aalsmeer/Uithoorn	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	3200	4400	38000
Blaricum/Huizen/Laren	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	2200	3200	39000
Hilversum	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	6500	8000	55000
Muiden/Weesp/Wijdmeren	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	0	800	31000
Bussum/Naarden	Veel hoger (>294)	0-5%	0	600	30000

PROVINCIE ZUID-HOLLAND

Katwijk/Oegstgeest	Enigszins hoger (286-290)	13-16%	6500	8000	55000
Leiden/Voorschoten	Veel hoger (>294)	8-11%	9200	12000	101000
Hillegom/Lisse/Teylingen	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	3100	4500	51000
Kaag en Braassem/Leiderdorp/Zoeterwoude	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	3200	4200	39000
Noordwijk/Noordwijkerhout	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2500	3200	27000
Zoetermeer	Enigszins lager (278-282)	13-16%	10700	12600	84000
s Gravenhage	Veel lager (<274)	16+%	85900	95400	347000
Pijnacker-Nootdorp	Hoger (290-294)	5-8%	1600	2600	33000
Leidschendam-Voorburg/Wassenaar	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	3600	5600	61000
Rijswijk	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3500	4500	30000
Delft/Midden-Delfland	Veel hoger (>294)	5-8%	3300	6700	84000
Westland	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4600	6600	67000
Gouda	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	5800	7000	47000
Alphen aan den Rijn	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	5600	6800	49000
Bergambacht/Bodegraven-Reeuwijk/Nieuwkoop/Schoonhoven/Vlist	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	5700	6900	59000
Boskoop/Rijnwoude/Waddinxveen	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2900	3600	38000
Ouderkerk/Zuidplas	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2800	3800	32000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE ZUID-HOLLAND					
Ridderkerk	Enigszins lager (278-282)	13-16%	3600	4300	29000
Barendrecht	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3800	4600	31000
Lansingerland	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	0	500	36000
Capelle aan den IJssel	Enigszins lager (278-282)	13-16%	6400	7600	44000
Maassluis/Vlaardingen	Lager (274-278)	16+%	10000	11800	67000
Spijkernisse	Lager (274-278)	8-11%	4700	6000	50000
Schiedam	Veel lager (<274)	16+%	11600	13000	52000
Rotterdam	Veel lager (<274)	16+%	100900	111500	426000
Goeree-Overflakkee	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3700	4600	31000
Bernisse/Brielle/Hellevoet-sluis/Westvoorne	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	5000	6300	55000
Cromstrijen/Korendijk/Oud-Beijerland/Strijen	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	1200	2100	36000
Krimpen aan den IJssel/Nederlek	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3400	4100	27000
Albrandswaard/Binnenmaas	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2700	3700	35000
Zwijndrecht	Enigszins lager (278-282)	13-16%	3600	4300	28000
Dordrecht	Veel lager (<274)	16+%	13300	15300	80000
Giessenlanden/Gorinchem	Enigszins lager (278-282)	11-13%	3700	4600	33000
Alblasserdam/Hendrik-Ido-Ambacht	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	0-5%	1100	1900	30000
Hardinxveld-Giessendam/Papendrecht/Sliedrecht	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	4300	5500	47000
Leerdam/Molenwaard/Zederik	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2900	3900	40000

PROVINCIE ZEELAND

Hulst/Sluis/Terneuzen	Veel lager (<274)	13-16%	8500	10500	67000
Borsele/Vlissingen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	5100	6500	44000
Middelburg/Veere	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3800	5100	44000
Goes/Kapelle/Noord Beveland/Reimerswaal	Enigszins lager (278-282)	16+%	7800	9100	50000
Schouwen-Duiveland/Tholen	Enigszins lager (278-282)	13-16%	4500	5500	37000

PROVINCIE NOORD-BRABANT

Etten-Leur	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1100	1800	28000
Oosterhout	Enigszins lager (278-282)	8-11%	3200	4100	35000
Bergen op Zoom/Woensdrecht	Lager (274-278)	13-16%	8100	9700	58000
Roosendaal	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	6300	7600	51000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE NOORD-BRABANT					
Breda	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	8200	10800	118000
Halderberge/Rucphen/Zundert	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	3200	4500	48000
Moerdijk/Steenbergen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3400	4600	39000
Drimmelen/Geertruidenberg	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	1800	2600	32000
Waalwijk	Enigszins lager (278-282)	8-11%	2500	3300	31000
Tilburg	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	13900	17700	144000
Goirle/Hilvarenbeek/Oisterwijk	Hoger (290-294)	5-8%	1800	2800	41000
Aalburg/Werkendam/Woudrichem	Enigszins lager (278-282)	8-11%	3200	4100	35000
Alphen-Chaam/Baarle-Nassau/Gilze en Rijen	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	1900	2700	27000
Dongen/Loon op Zand	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	2700	3600	32000
Uden	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	1300	2000	27000
Heusden	Enigszins lager (278-282)	5-8%	1800	2600	29000
Oss	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	6300	8100	56000
s Hertogenbosch	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	6200	8700	97000
Boxtel/Haaren/Vught	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	4900	6000	45000
Sint-Oedenrode/Veghel	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	4100	5100	36000
Boekel/Boxmeer/Sint Anthonis	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3400	4400	33000
Cuijk/Grave/Mill en Sint Hubert	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3700	4400	32000
Bernheze/Landerd/Maasdonk	Hoger (290-294)	5-8%	2200	3100	36000
Schijndel/Sint-Michielsgestel	Enigszins hoger (286-290)	5-8%	2100	3000	33000
Veldhoven	Hoger (290-294)	0-5%	600	1400	29000
Helmond	Lager (274-278)	16+%	11100	12800	59000
Eindhoven	Hoger (290-294)	11-13%	17300	21200	149000
Gemert-Bakel/Laarbeek	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	4700	5700	34000
Geldrop-Mierlo/Nuenen Ca/Son en Breugel	Hoger (290-294)	8-11%	3400	4700	49000
Asten/Deurne/Someren	Enigszins lager (278-282)	13-16%	5300	6300	44000
Cranendonck/Heeze-Leende/Waalre	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	1400	2400	33000

Vervolg tabel 2.

Gemeente	Maatstaven van geletterdheid (16-65 jaar)		Absolute aantallen laaggeletterden		
	Gemiddelde geletterdheid	Percentage Laaggeletterden	Aantal laaggeletterden ondergrens	Aantal laaggeletterden bovengrens	Inwoner-aantal 15-65 jaar
PROVINCIE NOORD-BRABANT					
Bladel/Eersel/Reusel-De Mierden	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2500	3400	33000
Best/Oirschot	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	11-13%	3300	4000	31000
Bergeijk/Valkenswaard	Enigszins hoger (286-290)	11-13%	3500	4300	31000
PROVINCIE LIMBURG					
Horst aan de Maas	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2300	3100	28000
Bergen LB/Gennep/Mook en Middelaar/Venray	Enigszins lager (278-282)	11-13%	5900	7200	53000
Beesel/Peel en Maas	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3000	3900	38000
Venlo	Veel lager (<274)	16+%	12400	14100	66000
Weert	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	3800	4700	32000
Roermond	Lager (274-278)	16+%	5500	6600	38000
Leudal/Nederweert	Enigszins hoger (286-290)	8-11%	2800	3700	35000
Echt-Susteren/Maasgouw/Roerdalen	Enigszins lager (278-282)	5-8%	3200	4600	51000
Kerkrade	Veel lager (<274)	16+%	6900	7800	31000
Heerlen	Enigszins lager (278-282)	16+%	9100	11000	59000
Sittard-Geleen	Enigszins lager (278-282)	5-8%	4100	5700	63000
Maastricht	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	13-16%	11600	13900	84000
Beek/Schinnen/Stein	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	5-8%	2300	3300	36000
Brunssum/Landgraaf/Onderbanken	Lager (274-278)	8-11%	4100	5700	50000
Eijsden-Margraten/Gulpen-Wittem/Simpelveld/Vaals	Rond landelijk gemiddelde (282-286)	8-11%	3500	4600	39000
Meerssen/Nuth/Valkenburg aan de Geul/Voerendaal	Enigszins hoger (286-290)	0-5%	1100	2300	41000

Stichting Lezen & Schrijven

www.lezenenschrijven.nl

Deze uitgave is gefinancierd door de overheid en tot stand gekomen in samenwerking met het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Maastricht University.

Januari 2016 © Stichting Lezen & Schrijven

